

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA DINIY RITORIKANING O'ZIGA XOS BO'LGAN UMUMIYLIK VA MILLIYLIK XUSUSIYATLARI

Xusanova Mashxura Kaxramanovna

Andijon Davlat Chet tillari instituti o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz va o'zbek tillarida ilohiylik va dinning o'ziga xos til va lingomadaniy nuqtai nazaridan ko'rib chiqildi, shu jumladan ba'zi misollar berilgan.

Kalit so'zlar: lingomadaniy, dinning, Xudo, duo, qarg'ish

Аннотация: В данной статье рассматривается конкретная проблема божественности и религии в английском и узбекском языках как с лингвистической, так и с лингвокультурной точки зрения, включая некоторые примеры.

Ключевые слова: Лингвокультура, религия, Бог, молитва, проклятие

Annotation: This article takes into consideration the specific issue of divinity and religion in the English and Uzbek languages from both linguistic and linguacultural point of view including some authentic examples.

Key words: Linguistic culture, religion, God, prayer, curse

Ritorika nafaqat lingvomadaniy xodisa, balki u orqali milliy-madaniy xususiyatlarni ham ifodalash mumkin. Bu esa diniy ritorikani lingvokulturologik aspektida qarashimizni taqazo etadi. Ingliz va o'zbek tillarida diniy ritorikaning o'ziga xos bo'lgan umumiylik va milliylik xususiyatlari mavjud bo'lib, ular ushbu til egalarining madaniy hayotini o'zida aks ettirib turadi. Ushbu maqolamizda ingliz va o'zbek tillarida diniy ritorikaning milliy-madaniy xususiyatlari muammosini qisqacha tadqiq qilib chiqdik.

Til va din o'rtasidagi o'zaro aloqa butun dunyoda shunchalik ko'zga tashlanadiki, uni e'tiborsiz qoldirib bo'lmaydi. Zamonaviy dunyo va odamlar, shubhasiz, jamiyat odamlari ichida va o'rtasida munosabatlar va dinning ma'lum munosabatlariga ega. Xususan, til muloqot vositasidir. Makro va mikro darajadagi bo'linmalari bo'yicha til har bir muloqot vositasi bo'lishi mumkin. Muloqotning asosi turli kontekstlarda, janrlarda va vaziyatlarda har xil bo'lishi mumkin.

Vazifalar namoz o'qish, tasbeh o'qish, kortejga boshchilik qilish, va'z o'qish, dafn va dafn marosimlarini o'tkazish va hokazolarni o'z ichiga olishi mumkin. Shuningdek, u vazifani bajarish uchun tilning og'zaki va og'zaki bo'lmagan ishlatilishini ham o'z ichiga olishi mumkin. Har xil kontekstlar, vaziyatlar va turli nutqlar biror harakatni bajarish uchun tillardan foydalanishni cheklaydi. Bundan tashqari, odamlarning ijtimoiy mavqei, uning pedagogik o'rni, jamiyatning siyosatini ishlab chiqish kamchiliklarga olib kelishi mumkin. Jamiyat va madaniyatdagi sotsiologik va sotsiolingvistik siyosat tildan foydalanishga ta'sir qilishi mumkin. Turli xil tabaqalanishlar dunyoning turli mamlakatlarida jamiyatni qamrab olishi mumkin.

Olimlar nutq maqsadini amalga oshirishda din nuqtayi nazaridan yondashish ijobiy natijaga olib kelishi haqida takidlaydilar. Ularning fikricha, din insonlarni insofga chaqirib, Xudo nomi bilan ish ko'radi. Chunki insoniyat qadimdan ko'zga ko'rinmaydigan narsa (Xudo, duo, qarg'ish, kelajak kabi)larga ishonib kelishgan. Ular insonga juda tez ta'sir ko'rsatadi.¹ Sharqda, din shu jumladan islom dini ko'pincha insonlarning xis-tuyg'ulariga o'ziga xos ta'sirkuchini o'tkazishda keng foydalanilgan. Yevropa va garb mamlakatlarida insonlarni yaxshi hulqli bo'lib shakillanishida eng kuchli qurollardan biri Xudoga, Iso Masihga va Injilga ishonishida.

Masalan: "There is no want of power in God to cast wicked men into hell at any moment. Men's hands can't be strong when God rises up: the strongest have no power to resist him, nor can any deliver out of his hands.

"He is not only able to cast wicked men into hell, but he can most easily do it. Sometimes an earthly prince meets with a great deal of difficulty to subdue a rebel that has found means to fortify himself and has made himself strong by the number of his followers. But it is not so with

God. There is no fortress that is any defence against the power of God. Though hand join in hand, and vast multitudes of God's enemies combine and associate themselves, they are easily broken in pieces: they are as great heaps of light chaff before the whirlwind, or large quantities of dry stubble before devouring flames. We find it easy to tread on and crush a worm that we see crawling on the earth; so 'tis easy for us to cut or singe a slender thread that any thing hangs by; thus easy is it for God, when he pleases, to cast his enemies down to hell. What are we, that we should think to stand before him, at whose rebuke the earth trembles, and before whom the rocks are thrown down!"²

Yuqorida berilgan misolda soʻzlovchi (voiz) Xudo (God) soʻzini nutqida ishlatish orqali suhbatdoshni unga chorlash va ishontirishi kuzatiladi.

Oʻzbek tilida Alloh soʻzi va uning sinonimlari ishtirok etgan birikma hamda gaplarni nutqda qoʻllash, jannatga kirish uchun savob ishlarni, solih amallarni qilish, doʻzax azobidan qutilishborasidagi fikrlar insonlarni maʼlum bir faoliyatga undaydi va davit qiladi. Voiz oʻz nutqida savob, gunoh, Allohdan qoʻrqish, solih amal, jin uradi, shayton bosadi, bu faz yoki bu sunnat kabi fikrlarni tez tez qoʻllaydi. Ushbu lisoniy vositalar tinglovchini voiz fikri tomon oʻzgarishiga sabab boʻladi. Masalan:

Biz Alloh subaha va taologa ozgina harakat qilaylik – Alloh ota-onamizdanda mexribon zot, oʻzi bizga keladi, har qanday mushkulimizni oson qiladi.³

Yuqorida keltirilgan misolda voiz tinglovchini nutq maqsadi sari undashda diniy sohalarga oid lisoniy vositalarni nutqida qoʻllab, shu yoʻl bilan maʼlum bir faoliyatni bajarishga undaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Pol' L. Soper Основы культуры речи – Ростов-на-Дону, Феникс, 1995. -С. 52
2. Jonathan Edwards, "Sinners in the Hands of an Angry God," delivered at Enfield, Connecticut on July 8, 1741
3. Mehrob.uz Shayx Sayyid Rahmatulloh Termiziy rasmiy youtube kanali [youtube.com/c/MehrobUz](https://www.youtube.com/c/MehrobUz)